

Άρειος Πάγος: 1181/1999, Τμήμα Β/Π
Πηγή: Ε.Ε.Δ 59/00, σελ. 926

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΑΤΥΧΗΜΑ

Εργατικό ατύχημα κατά την έννοια του ν. 551/1915 που εφαρμόζεται και επί ναυτικών, θεωρείται και η σωματική βλάβη που είχε ως αποτέλεσμα ανικανότητα προς εργασία.- Η ανικανότητα αυτή πρέπει να επήλθε από αιφνίδιο και απρόβλεπτο εξωτερικό αίτιο, μη αναγόμενο σε οργανική πάθηση ή παθολογική προδιάθεση του παθόντα.- Οι όροι του βιαίου συμβάντος υπάρχουν και όταν, μετά την εκδήλωση της προϋπάρχουσας νόσου, εξακολούθησε η ίδια όπως και πριν απασχόληση του εργαζομένου, με αποτέλεσμα την περαιτέρω επιδείνωση της καταστάσεως της υγείας του, εφ' όσον η εξακολούθηση αυτή της εργασίας του δεν επιτρεπόταν να αξιωθεί από αυτόν.- Σε μια τέτοια περίπτωση ο εργοδότης και επί ναυτικού, ο πλοίαρχος, ευθύνεται όταν, εν γνώσει τελών των συμπτωμάτων εκδηλώσεως της προϋπάρχουσας νόσου του ναυτικού, αξιώνει από αυτόν την ίδια όπως και προηγουμένως απασχόληση του, από την οποία επήλθε η επιδείνωση της υγείας του.

Κυριότερες διατάξεις: Ν. 551/1915 άρθρο 1. Β.δ. 24.7/25.8. 1920. Ν. 3816/1958 (ΚΙΝΔ) άρθρο 68. Α.Κ. άρθρα 288 και 662.

Πρόεδρος: ο αντιπρόεδρος, κ. Πολύβ.Μαντζιάρας
Εισηγητής: ο αρεοπαγίτης, κ. Λουκ. Λυμπερόπουλος
Δικηγόροι: οι κ.κ. Ι. Μιχαηλίδης, Νικ. Δόμβρος

Κατά την έννοια του άρθρου 1 του ν. 551/1915, που κωδικοποιήθηκε με το β.δ. 24.7/25.8.1920, διατηρήθηκε σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του Α.Κ., με το άρθρο 38 του Εισαγωγικού νόμου και έχει εφαρμογή κατά το άρθρο 68 του ν. 3816/1958 και επί ατυχημάτων των ναυτικών από βίαιο συμβάν, ως ατύχημα από βίαιο συμβάν, ένεκα του οποίου παρέχεται στον εργαζόμενο η οριζόμενη από το νόμο αποζημίωση, θεωρείται και η σωματική βλάβη, η οποία είχε ως αποτέλεσμα ανικανότητα για εργασία. Πρέπει, όμως, η ανικανότητα αυτή να επήλθε από αιφνίδιο και απρόβλεπτο εξωτερικό αίτιο, μη αναγόμενο σε οργανική πάθηση ή παθολογική προδιάθεση του παθόντος. Έτσι, δεν αποτελεί ατύχημα από βίαιο συμβάν αυτός που έλαβε χώρα κατά την εκτέλεση της εργασίας, κάτω από τους συνηθισμένους όρους και περιστάσεις, όπως συμφωνήθηκαν και είναι συμφυείς προς την εργασία, χωρίς να μεσολαβήσει έκτακτο και εξωτερικό αίτιο που να συνετέλεσε αποφασιστικά σ' αυτό (Ολ.Α.Π. 1287/1986). Οι όροι του βιαίου συμβάντος, υφίστανται και όταν, μετά την εκδήλωση προϋπάρχουσας νόσου, εξακολούθησε η αυτή όπως και πριν απασχόληση του εργαζομένου, με αποτέλεσμα την περαιτέρω επιδείνωση της καταστάσεως της υγείας του, εφόσον η εξακολούθηση αυτή της εργασίας του, δεν επιτρεπόταν να αξιωθεί από αυτόν, σύμφωνα με τα άρθρα 288 και 662 Α.Κ. (Ολ.Α.Π. 937/1975). Στην τελευταία περίπτωση, ο εργοδότης και επί ναυτικού ο πλοίαρχος, ευθύνεται όταν, εν γνώσει τελώντας των συμπτωμάτων της εκδηλώσεως της προϋπάρχουσας νόσου του ναυτικού, αξιώνει από αυτόν την ίδια όπως και προηγουμένως απασχόληση του, από την οποία και επήλθε η επιδείνωση της υγείας του. Εξάλλου, κατά το άρθρο 559 αριθμ. 19 Κ.Πολ.Δ., έλλειψη αιτιολογίας συνεπαγόμενη την αναίρεση της προσβαλλομένης αποφάσεως για έλλειψη νόμιμης βάσεως, υπάρχει όταν δεν προκύπτουν σαφώς και επαρκώς από το αιτιολογικό της τα πραγματικά περιστατικά, όσα είναι κατά νόμον αναγκαία για την, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ορθή στοιχειοθέτηση της ουσιαστικής διατάξεως που εφαρμόστηκε, όχι δε και όταν υπάρχουν ελλείψεις αναγόμενες στην εκτίμηση των αποδείξεων, το εκ της οποίας, όμως, πόρισμα εκτίθεται σαφώς. Η επιταγή δε του άρθρου 340 παρ. 2 του ίδιου Κώδικα, να αναφέρονται στην απόφαση οι λόγοι, οι οποίοι οδήγησαν το δικαστή στο σχηματισμό της πεποιθήσεώς του, δε σημαίνει ότι αυτός είναι υποχρεωμένος να ασχολείται ιδιαίτερος με κάθε ένα από τα προσκομισθέντα αποδεικτικά μέσα, ή κάθε επιχείρημα που προβλήθηκε από τους διαδίκους. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση του, το Εφετείο δέχθηκε ανελέγκτως τα ακόλουθα: Δυνάμει συμβάσεως ναυτικής εργασίας που καταρτίστηκε στον Πειραιά στις 23.12.1991, ο ενάγων ναυτολογήθηκε αθημερόν ως ναύτης στο με ελληνική σημαία επιβατηγό - οχηματαγωγό πλοίο «Ν.» κοχ

5815, μέχρι την 9.6.1992, οπότε απολύθηκε λόγω ασθένειας. Ειδικότερα, στις 14.4.1992 και περί ώρα 16.00, ενώ το πλοίο βρισκόταν εν πλω μεταξύ Ρόδου και Κρήτης και αυτός εκτελούσε υπηρεσία πηδαλίου, αισθάνθηκε αιφνιδίως άλγος στο στήθος. Συνέχισε παρά ταύτα την εκτέλεση υπηρεσίας προσδέσεως φορτηγών αυτοκινήτων στο «γκαραζ» του πλοίου, η οποία αναγόταν στα καθήκοντα του και αφού τελείωσε την υπηρεσία του ανέβηκε στην καμπίνα του για να αναπαυθεί, χωρίς να ενημερώσει κανέναν από τους αξιωματικούς του πληρώματος (πλοίαρχο, υποπλοίαρχο κ.λπ.) για το αναφερθέν σύμπτωμα (άλγος στο στήθος του), «διότι πίστευε ότι ήτο και δυνατόν να του περάσει». Στις 16 του ίδιου μηνός (Απριλίου), που το πλοίο βρισκόταν στον Πειραιά, επισκέφθηκε, με το γιο του Γ., γιατρό, ο οποίος διέγνωσε ότι στις 14.4.1992 είχε υποστεί έμφραγμα του μυοκαρδίου. Παρά ταύτα και παρά την πίεση της οικογενείας του να αποναυτολογηθεί, ο ενάγων συνέχισε την εργασία του στο πλοίο, χωρίς και πάλι να ενημερώσει κανένα από τους αρμοδίους αξιωματικούς αυτού για την κατάσταση της υγείας του. Για πρώτη φορά ενημέρωσε σχετικώς τον πλοίαρχο, ότι δηλαδή αισθάνεται πόνους στο στήθος, στις 9.6.1992 και αμέσως παραπέμφθηκε στον καρδιολόγο Δ.Σ., ο οποίος τον εξέτασε και διέγνωσε στοιχεία κατωτέρου εμφράγματος. Απολύθηκε την ίδια ημέρα από το πλοίο λόγω ασθένειας και στις 14.7.1992 υποβλήθηκε με δαπάνη της εναγομένης σε στεφανιογραφία στην κλινική «Υ.», κατόπιν συστάσεως των ιατρών Κ.Μ. και Γ.Α. της ασφαλιστικής εταιρείας «Ι.». Από τη στεφανιογραφία διαπιστώθηκε «απόφραξη της δεξιάς στεφανιαίας, στενωτικές βλάβες της διαγωνίου αρτηρίας και υψηλού βαθμού και της αριστερής επιχειλίου». Έκτοτε παρακολουθείται καρδιολογικώς και, κατά σύσταση, υποβάλλεται σε φαρμακευτική αγωγή για την πάθηση του. Ήδη, με την 364121/21.10.1992 γνωμάτευση της Υγειονομικής Επιτροπής του ΥΕΝ εκρίθη ανίκανος για την άσκηση του ναυτικού επαγγέλματος με ποσοστό αναπηρίας 50% σύμφωνα με την 609/1.8.1992 απόφαση διευθυντή παροχών του ΝΑΤ. Ο ορισθείς πραγματογνώμων, στο υποβληθέν σ' αυτόν με την απόφαση που τον όρισε, σχετικό ερώτημα «εάν η κατάσταση της υγείας του ενάγοντος είναι απότοκη των συνθηκών εργασίας του στο πλοίο», εκθέτει στην αναφερθείσα πραγματογνωμοσύνη του, ότι «οι στενωτικές βλάβες οφείλονται στη σκλήρυνση των στεφανιαίων αρτηριών (αρτιοσκλήρυνση) που μπορούν να παρουσιαστούν σε οποιοδήποτε άνθρωπο και ειδικά στους άντρες μετά τα 25 τους χρόνια περίπου». Ο ίδιος αναφέρει, ότι «η σωματική κόπωση από πολύωρη εργασία, άγχος θαλασσοταραχή, μπορεί να επιδεινώσει την κατάσταση της υγείας του, να προκαλέσουν έμφραγμα του μυοκαρδίου ή αιφνίδιο θάνατο», ενώ στη συνέχεια προσθέτει τα συμπτώματα που ένιωσε ο ενάγων «όπως ο ίδιος του ανέφερε» κατά τη διάρκεια θαλασσοταραχής 8-9 μποφόρ που κρατούσε το τιμόνι και ακολούθως στο αμπάρι του πλοίου, όπου πήγε για να ασφαλίσει τα αυτοκίνητα. Ο τεχνικός σύμβουλος της εναγομένης, ο οποίος εξέτασε τον ενάγοντα στο ιατρείο του την 21.3.1996, αναφέρει, ότι η νόσος από την οποία πάσχει αυτός είναι προϊούσα, χρόνια και εξελικτική, ότι προϋπήρχε της ναυτολογησεώς του και «επ' ουδενί λόγω» σχετίζεται με οποιαδήποτε μορφή ψυχικής και σωματικής καταπόνησης. Προσθέτει επίσης, ότι η μακροχρόνια σταδιακή στένωση και απόφραξη των στεφανιαίων αρτηριών, από την οποία πάσχει αυτός, είναι αποτέλεσμα διαφόρων προδιαθεσιακών παραγόντων, όπως το κάπνισμα, η υψηλή χοληστερίνη και η παχυσαρκία, ότι από την έναρξη των αθηρωματικών αλλοιώσεων (στενώσεων) μέχρι την πλήρη απόφραξη παρέρχονται πολλά χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων οι στενώσεις σταδιακά αυξάνονται μέχρι πλήρους αποφράξεως και τέλος ότι είναι αδύνατη επέλευση εμφράγματος σ' ένα άτομο κάτω από οποιαδήποτε ψυχική, η σωματική κόπωση, όσο έντονη και αν είναι αυτή εάν προηγουμένως δεν υπάρχει νόσος των στεφανιαίων αρτηριών. Περαιτέρω, το Εφετείο δέχθηκε, ότι ο ενάγων κατά το χρόνο που ενόσησε ήταν ηλικίας 57 ετών, υπέρβαρος (βάρος 92 κιλά με ύψος 1.70 μ.) και καπνιστής. Ταξίδευε με τα πλοία της εναγομένης «Ν.» και «Ρ.» από το έτος 1990. Το πλοίο «Ν.» που ταξίδευε για τελευταία φορά ήταν επιβατηγό - οχηματαγωγό και εκτελούσε το δρομολόγιο Πειραιά, Πάρο, Σαντορίνη, Ηράκλειο, Κάρπαθο, Ρόδο δύο φορές την εβδομάδα και άλλη μία φορά εκτελούσε το δρομολόγιο Πειραιά, Νάξο, Ίο, Σαντορίνη. Στα πλοία του είδους αυτού, ο πλοίαρχος, οι αξιωματικοί και το πλήρωμα καταστρώματος, ασχολούνται με τη φορτοεκφόρτωση των οχημάτων. Για την απασχόληση τους μάλιστα αυτή, που είναι μέσα στα συνήθη καθήκοντα τους, προβλέπεται ειδικό επίδομα από την οικεία σ.σ. Στους λιμένες Πειραιά και Ηρακλείου, για τη φορτοεκφόρτωση απασχολείται όλο το πλήρωμα και στα

ενδιάμεσα λιμάνια μέρος του πληρώματος, ανάλογα με τον αριθμό των οχημάτων. Κατά την εκφόρτωση αυτών, το πλήρωμα απλώς επιβλέπει την έξοδο τους, ενώ κατά τη φόρτωση, ένα μέρος του πληρώματος αναλαμβάνει ένα όχημα και δίνει οδηγίες στον οδηγό για το παρκάρισμα του σε κατάλληλη θέση. Το πλοίο «N.» είχε πλήρη σύνθεση πληρώματος, κατά το διάστημα της ναυτικής υπηρεσίας του ενάγοντος σ' αυτό. Η υπηρεσία τούτου συνίστατο στη φυλακή πηδαλίου και στην πρόσδεση των αυτοκινήτων στο γκαράζ του πλοίου. Από τους προσκομιζόμενους λογαριασμούς μισθοδοσίας του των μηνών Ιανουαρίου έως Ιουνίου 1992 προκύπτει ότι η υπερωριακή του απασχόληση δεν υπερβαίνει τις 3 ώρες ημερησίως κατά μέσο όρο, πράγμα σύνηθες για πλοία αυτής της κατηγορίας. Ακόμη, το Εφετείο δέχθηκε, ότι ο ενάγων δεν παρείχε την εργασία του κάτω από ασυνήθιστες και ανώμαλες συνθήκες, ώστε να καταπονηθεί ο οργανισμός του και να υποστεί συνεπεία αυτού έμφραγμα του μυοκαρδίου, αιφνίδια δηλαδή απόφραξη των στεφανιαίων αρτηριών, η οποία οδήγησε σ' αυτό. Αντίθετα, η απασχόλησή του ήταν συνήθης και όχι δύσκολη, ούτε αγχώδης ή ιδιαίτερα κοπιώδης, ενώ δεν έλαβε χώρα κάποιο έκτακτο, ασυνήθες ή εξαιρετικό γεγονός κατά τη διάρκεια της ναυτικής του υπηρεσίας, το οποίο να κατέστησε ασυνήθεις και δυσμενείς τις συνθήκες εργασίας αυτού, σημειούμενου σχετικώς ότι οι πλόες με δύναμη αέρος 7-8 μοφόρ είναι συνήθεις και συμφυείς με την αναληφθείσα ναυτική εργασία. Η μη ύπαρξη ασυνήθιστων και εξαιρετικών όρων εργασίας προκύπτει άλλωστε από την ίδια τη συμπεριφορά του ενάγοντος, ο οποίος, ούτε κατά τη 14.4.1996, ενημέρωσε για τον πόνο που αισθάνθηκε τον πλοίαρχο ή τον υποπλοίαρχο, ή άλλους αξιωματικούς του πληρώματος, ούτε στη συνέχεια στις 16.4.1996, οπότε πληροφορήθηκε από την επίσκεψη του σε γιατρό ότι είχε υποστεί έμφραγμα. Συνέχισε, έτσι να εργάζεται, παρά τις περί του αντιθέτου μάλιστα παραινέσεις και συμβουλές των δικών του και για πρώτη φορά, στις 9.6.1992, ενημέρωσε για τις ενοχλήσεις που αισθανόταν τον πλοίαρχο, ο οποίος αυθημερόν τον απέλυσε και τον παρέπεμψε προς εξέταση στους γιατρούς της πλοιοκτίτριας, πράγμα που ασφαλώς θα είχε κάνει προηγουμένως, αν είχε λάβει γνώση της παθήσεως του. Με τις ως άνω παραδοχές και την κρίση του αυτή το Εφετείο, δεν παραβίασε τις ανωτέρω, ουσιαστικού, δικαίου διατάξεις, των άρθρων 1 βδ της 24.7/25.8.1920 και ν. 551/1915. ενώ διέλαβε στην απόφαση του πλήρεις και σαφείς αιτιολογίες. Επομένως, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι, οι πρώτος, κατά το πρώτο μέρος του, και τρίτος λόγοι αναιρέσεως, από το άρθρο 559 αριθμ. 1 και 19 Κ.Πολ.Δ. Όπως προκύπτει από την περιλαμβανόμενη στην προσβαλλόμενη απόφαση, διαβεβαίωση του Εφετείου, ότι σχημάτισε τη πεποίθηση του «από την ένορκη κατάθεση του μάρτυρα του ενάγοντος στο ακροατήριο του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου και την ανώμοτη ενώπιον αυτού εξέταση του τελευταίου, οι οποίες περιλαμβάνονται στα με αριθμ. 77/1993 πρακτικά αυτού, από την ένορκη βεβαίωση ενώπιον του ειρηνοδίκη Πειραιά του μάρτυρα της εναγομένης, η οποία ελήφθη νομοτύπως μετά προηγουμένη εμπρόθεσμη κλήτευση του ενάγοντος, από την έκθεση πραγματογνωμοσύνης (με αριθμ. καταθ. 12/5.5.1996) του καρδιολόγου ιατρού Χ.Β., που διατάχθηκε από την 77/1993 παρεμπίπτουσα απόφαση του πρωτοδίκου δικαστηρίου, από την από 22.4.1996 ιατρική έκθεση του τεχνικού συμβούλου της εναγομένης καρδιολόγου ιατρού Γ.Δ. και από όλα τα λοιπά έγγραφα που επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι», προκύπτει ότι το Εφετείο έλαβε υπόψη του την πραγματογνωμοσύνη του ιατρού Χ.Β. και την υπ' αριθμ. 364/21.10. 1992 γνωμάτευση της Υγειονομικής Επιτροπής του ΥΕΝ (και όχι του ΙΚΑ, όπως εκ παραδρομής αναφέρει ο αναιρεσείων), την ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ένορκη κατάθεση του μάρτυρα του αναιρεσείοντος, ως και την ανωμοτί κατάθεση του ίδιου. Επομένως, ο από το άρθρο 559 αριθμ. 11 Κ.Πολ.Δ., πρώτος λόγος αναιρέσεως, κατά το δεύτερο μέρος, με το οποίο αποδίδεται στο δικαστήριο αυτό η αιτίαση ότι δεν έλαβε υπόψη τα ως άνω αποδεικτικά μέσα, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Ο ίδιος λόγος, κατά το σκέλος με το οποίο αποδίδει στο Εφετείο την αιτίαση ότι δεν έλαβε υπόψη «τα λοιπά προσαχθέντα και επικληθέντα ιατρικά πιστοποιητικά, είναι απορριπτέος ως αόριστος, διότι δεν προσδιορίζονται τα πιστοποιητικά αυτά, κατά το σκέλος δε με το οποίο και με την επίκληση του άρθρου 559 αριθμ. 11 Κ.Πολ.Δ., πλήσσει την περί πραγμάτων κρίση του δικαστηρίου, η οποία είναι ανέλεγκτη (άρθρο 561 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ.), είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος.

Με τον από το άρθρο 559 αριθμ. 8 Κ.Πολ.Δ., δεύτερο λόγο αναιρέσεως, αποδίδεται στο Εφετείο η αιτίαση ότι δεν έλαβε υπόψη του τον αγωγικό ισχυρισμό του αναιρεσείοντος ότι

στοιχειοθετείται ατύχημα εκ βιαίου συμβάντος, διότι τον απέρριψε, είναι απορριπτός ως απαράδεκτος, διότι πλήσσει την περί πραγμάτων κρίση του δικαστηρίου. Ο δε από το άρθρο 559 αριθμ. 9 Κ.Πολ.Δ., τέταρτος λόγος αναιρέσεως, κατά το πρώτο μέρος του με τον οποίο αποδίδεται στο Εφετείο το σφάλμα ότι αφήκε αδίκαστο το παράπονο του, ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν κήρυξε προσωρινώς εκτελεστή την απόφαση του, πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής, διότι το Εφετείο εξαφάνισε την απόφαση του δικαστηρίου εκείνου και απέρριψε την αγωγή. Ο ίδιος λόγος αναιρέσεως, από την αυτή αναιρετική διάταξη (άρθρο 599 αριθμ. 9 Κ.Πολ.Δ.), ως προς το μέρος του, με το οποίο αποδίδεται ότι το Εφετείο άφησε αδίκαστη αίτηση, που ως τέτοια νοείται όχι οποιαδήποτε αίτηση που υποβάλλεται από τους διαδίκους στο δικαστήριο της ουσίας, αλλά μόνο εκείνη που αποτελεί ιδιαίτερο κεφάλαιο της δίκης και όχι αυτή που αφορά μη λήψη υπόψη καταθέσεως εξετασθέντος μάρτυρος, είναι απορριπτός ως απαράδεκτος.

Τέλος, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως, κατά το μέρος του, υπό την επίκληση της ελλείψεως νόμιμης βάσης της αποφάσεως (άρθρο 559 αριθμ. 19 Κ.Πολ.Δ., το οποίο και δεν αναφέρεται), πλήσσει την ανέλεγκτη ουσιαστική κρίση του Εφετείου, διότι αποδίδεται σε αυτό ότι δε δέχθηκε την κατάθεση του εξετασθέντος μάρτυρος, την ανωμοτί εξέταση του αναιρεσιόντος και τις λοιπές αποδείξεις και τις μισθοδοτικές καταστάσεις, από τις οποίες προκύπτει ότι ειργάζετο επί 11-12 ώρες ημερησίως, είναι απορριπτός ως απαράδεκτος.

Πρέπει συνεπώς να απορριφθεί η υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως στο σύνολο της και να καταδικασθεί στη δικαστική δαπάνη της αναιρεσίβλητης (άρθρα 176 και 183 Κ.Πολ.Δ.). (Απορρίπτει την αίτηση περί αναιρέσεως της υπ' αριθμ. 1302/1997 αποφάσεως του Εφετείου Πειραιώς).